

3. Příběh Ukrajiny: Promeškaná šance Republiky?

↑ **Bitva u Orše (1514)**, v níž pravoslavný kníže Konstantin Ostrožský, hlásící se k odkazu Kyjevské Rusi, v čele spojených polsko-litevských sil zničil početně silnější invazní moskevskou armádu, a uchránil tak nezávislost Velkoknížectví. Po roce 1991 byl den výročí bitvy slaven jako svátek běloruské armády. Později byl svátek zrušen režimem Lukašenka, nyní lze v Bělorusku za jeho oslavu skončit ve vazbě. V roce 2017 byla po hejtmanu Ostrožském pojmenována společná Litevsko-polsko-ukrajinská brigáda. / Zdroj: archiv autora

← Slavným hejtmanem záporožských kozáků a zároveň i velkým obhájcem kozácké loajality a příslušnosti vůči Republice se v první polovině 17. století stal **Petr Konaševič-Sahajdačnyj**. / Zdroj: Wikimedia Commons

Ačkoliv její název odkazuje k zemi „kdesi na okraji“, stávala se Ukrajina již od středověku lákavým cílem mnoha velmocí. Po pádu mongolské Zlaté Hordy ve 14. století byla coby bývalé jádro Kyjevské Rusi připojena k Litvě, jež vystupovala jako pokračovatelka této velké kyjevské říše, čímž narážela na obdobné mocenské ambice Moskvy. Ochranou proti moskevskému pronikání na Ukrajinu se po roce 1569 stala Polsko-litevská unie, jež v mnoha ohledech ukrajinskou odlišnost respektovala a na rozdíl od Moskvy ji nechápala jen jako ruskou odnož. I polsko-litevská šlechta žijící na Ukrajině označovala sama sebe za „Rusíny“ a Litevské velkoknížectví užívalo tzv. starou ruténštinu (předchůdkyni běloruštiny a ukrajinštiny) jako svůj úřední jazyk. Nositelem svébytné ukrajinské identity byli i kozáci žijící na Divokých polích v Podněpří, kteří na jedné straně neuznávali autoritu polsko-litevské šlechty, ale na druhé straně pomáhali chránit hranice Rzeczpospolité proti Moskvě i Osmanům. V polovině 17. století přerostla kozácká nespokojenost s některými magnáty i náboženskou situací v krvavé povstání hejtmana Bohdana Chmelnického, jenž se v roce 1654 obrátil s žádostí o ochranu na moskevského cara. Mezi kozáky však vůči Moskvě zaznívaly kritické hlasy, zejména hlas Ivana Vyhovského, který se v roce 1658 s Polsko-litevskou unií dohodl na její proměně v Republiku tří národů s rovnoprávným postavením Ruského velkovévodství i pravoslaví. Kvůli odporu části šlechty, kozáků i Moskvy dohoda nakonec nikdy nevstoupila v platnost, čímž Republika i Ukrajina proměškaly svou historickou šanci...

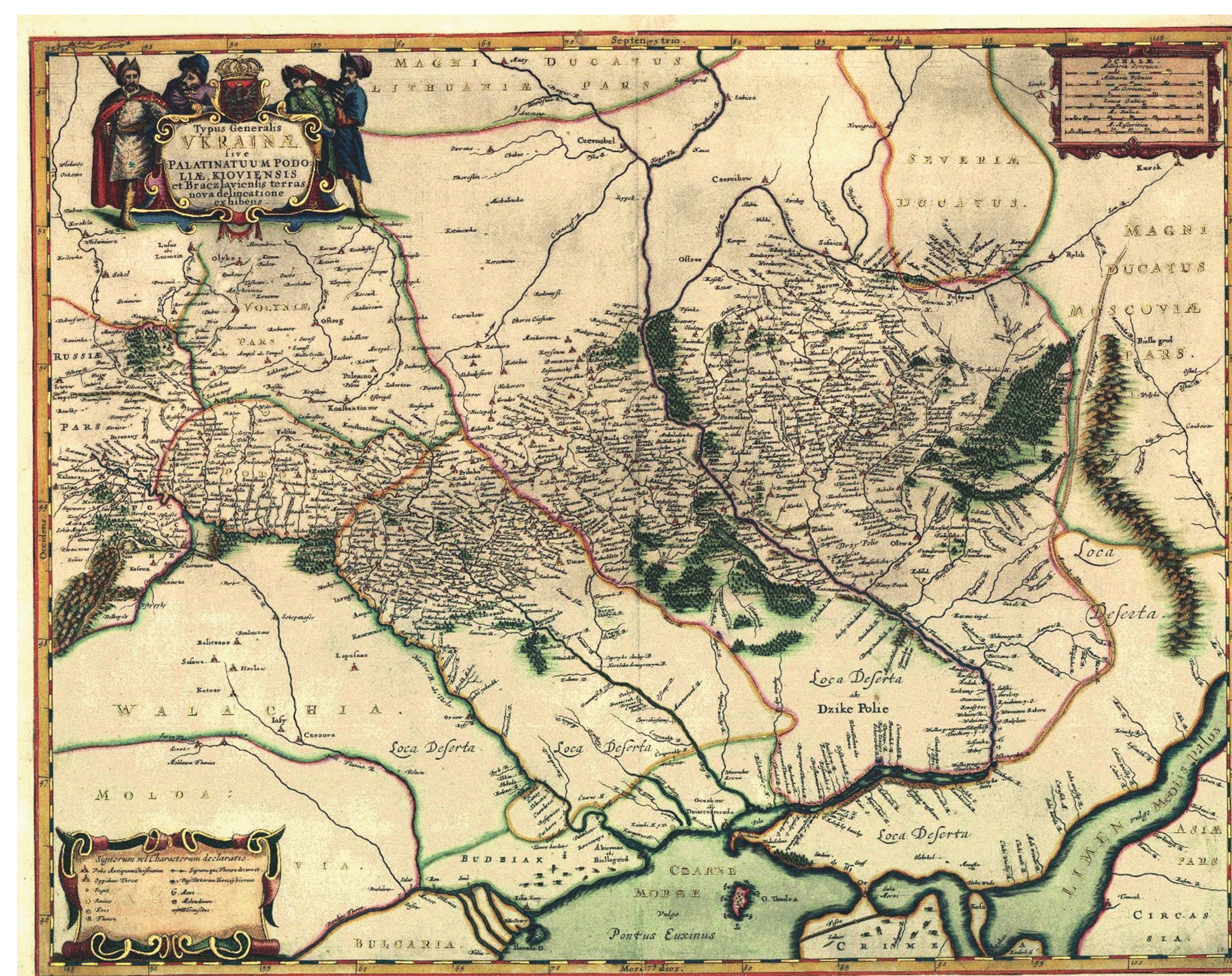
↑ Historicky první rytina s podobiznou Bohdana Chmelnického od holandského umělce Hondia z roku 1651. / Zdroj: Wikimedia Commons

↑ Socha Bohdana Chmelnického v Kyjevě. / Zdroj: Wikimedia Commons

„Chci bojovat s pány, ne s králem. Král, to je náš otec. Rzeczpospolita matka. Nebýt pánů, neměla by Rzeczpospolita jen dva, ale tři národy a tisíce věrných šavlí proti Turčinům, Tatarům, Moskvě. S Rzeczypospolitou válčit nechci. Jen ať nám přiznají naše práva!“

Řeč Bohdana Chmelnického v Sienkiewiczově románu *Ohněm a mečem*

↑ Pittova mapa vydaná roku 1657 v Amsterdamu jako jedna z prvních označuje východní území Rzeczpospolité po tzv. Zborovské dohodě mezi kozáky a králem jako Ukrajinu. / Zdroj: Wikimedia Commons

↑ Mapa Republiky s vyznačeným Ruským velkovévodstvím, jež by získalo autonomii, pokud by vstoupila v platnost dohoda z Hadače z roku 1658. / Zdroj: Wikimedia Commons